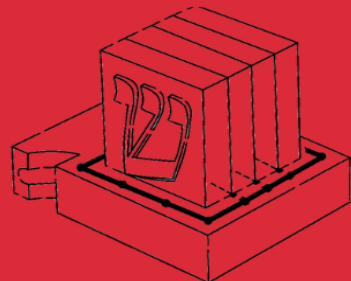
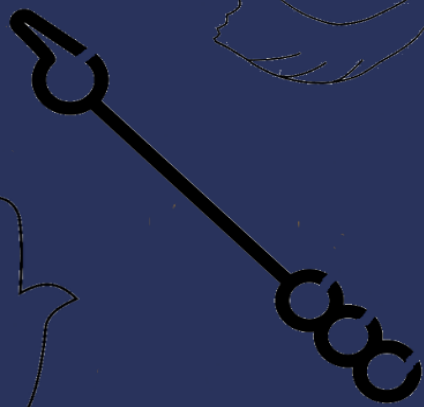

די

JEVREJSKI SIMBOLI

די

Ledor Vador je obrazovni projekat Saveza javorejskih opština Srbije.

Publikacija je namenjena deci i omladini, u nadi da će svako od vas pronaći nešto interesantno i prilagođeno vašem uzrastu.

*Ovu publikaciju priredile su koordinatorke projekta
Sonja Viličić i Mia Nuhanović*

Jevrejska biblija se zove **Tanah**. To su početna slova tri najvažnije knjige u judaizmu:

T(a) – **Tora**; koju čine *Pet Knjiga Mojsijevih*: Postanje, Izlazak, Knjiga Levitska, Brojevi i Ponovljeni Zakoni.

N(a) – **Neviim** – je *Knjiga Proroka* i govori o istoriji Jevreja u zemlji Izrael. Knjiga proroka je podeljena na Neviim rišonim (prvi proroci) i Neviim ahronim (poslednji proroci);

K(h) - **Ketuvim** – su *Spisi*, priče o privatnom životu, tragediji, ljubavi i pravdi. Ketuvim počinju Psalmima i završavaju se povratkom u Judeju pod vlašću persijanaca.

KNJIGE TANAH—Ta Na Kh

TORA (Zakoni)

- POSTANJE
- IZLAZAK
- LEVITSKI ZAKONI
- BROJEVI
- PONOVLJENI ZAKONI

NEVIIM (Proroci)

- JEOŠUA
 - SUDIJE
 - SAMUEL
 - KRALJEVI
-
- JEŠAJA
 - JEREMIJA
 - JEZEKIEL
 - 12 MALIH PROROKA

PRVI PROROCI

POSLEDNJI PROROCI

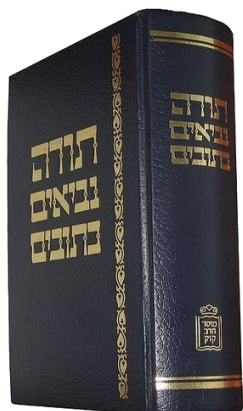
KETUVIM (Spisi)

- PSALMI
 - JOV
 - PRIČE SOLOMONOVE
-
- PESMA NAD PESMAMA
 - KNJIGA O RUT
 - PROPOVEDNIK
 - PLAČ JEREMIJIN
 - KNJIGA O ESTER
-
- DANIJEL
 - JEZDRA I NEMIJA
 - DNEVNICI

KNJIGE ISTINE

PET SVITAKA

ISTORIJSKI SPISI

Šta je judaizam i kada je nastao?

Judaizam je najstarija **monoteistička** religija na svetu. Reč monoteizam znači verovanje u jednog Boga. Religija je nastala pre oko 4000 godina. Poreklo jevrejske religije - judaizma—objašnjeno je u Tori. Tora je najsvetija knjiga od svih knjiga i spisa u judaizmu.

Prema bibliji, **Avram (Abraham)** je praotac jevrejskog naroda jer je prvi počeo da veruje u jednog Boga za razliku od njegovih savremenika koji su se klanjali idolima i verovali u više bogova.

Prema verovanju, Bog se obratio Avramu i stavljao ga je pred različita iskušenja kako bi se uverio da je Avram odlučan da sledi njegove reči. Jevreji veruju da je Bog sklopio poseban savez sa Avramom i da su on i njegovi potomci bili izabrani kako bi stvorili veliku naciju.

Avramov sin **Isak** i unuk **Jakov** su postali centralne ličnosti u drevnoj jevrejskoj istoriji. Jakov je promenio ime u **Izrael** a njegova deca i buduće generacije su postali poznati kao Narod Izraela.

Nakon više od 1000 godina nakon Avrama, Bog se javio **Mojsiju**, koji je bio odabran da izvede jevrejski narod iz Egipatskog ropstva koje je trajalo nekoliko stotina godina. U toku četrdesetogodišnjg lutanja pustinjom, na Sinajskoj gori, Mojsije i jevrejski narod je dobio od Boga 10 zapovesti i Toru.

**REŠI UKRŠTENICU! PRONAĐI 15 SAKRIVENIH REČI U
TABELI.
SREĆNO!**

D	R	G	Ć	V	T	A	A	T	Z	Š	A	J	M
S	A	E	R	T	A	Z	U	O	I	O	P	Š	E
I	B	V	F	G	L	H	J	R	K	H	L	Đ	N
N	I	D	I	S	I	A	C	A	V	A	B	NJ	O
A	N	Ž	E	D	T	R	T	Z	U	I	I	M	R
G	M	O	P	Š	O	Đ	Ž	Š	H	J	K	Č	A
O	Ć	E	A	S	Ž	V	D	C	O	V	B	N	M
G	M	N	Z	K	I	P	A	NJ	Đ	F	Z	O	N
A	S	D	F	U	F	G	H	Z	T	U	A	G	I
NJ	Č	C	V	V	Z	L	S	V	V	G	E	R	L
T	A	L	M	U	D	A	J	NJ	Š	E	Z	M	I
O	O	T	A	N	A	H	R	T	P	O	Z	A	F
M	NJ	P	Đ	S	Ć	J	A	D	Ž	M	G	D	T
Č	A	Š	A	Z	A	K	I	D	U	Š	Z	S	A

1. TORA

2. TALMUD

3. SINAGOGA

4. RABIN

5. MENORA

6. TFILIN

7. MEZUZA

8. JAD

9. TANAH

10. TALIT

11. KIPA

12. HAI

13. ŠOFAR

14. DAVIDOVA ZVEZDA

15. ČAŠA ZA KIDUŠ

Prema jevrejskom učenju, Mojsiju i jevrejskom narodu je dat dvostruki zakon: **pisani i usmeni.**

Tora

Pisani Zakon

sastavljen je u

Pet knjiga

Mojsijevih

Usmeni Zakon Mojsije nije napisao, nego ga je usmeno predao Jeošui, a Jeošua najučenijim Jevrejima, pa je na taj način, vekovima, prenošen usmeno sa generacije na generaciju. Kroz vekove je dopunjavan i prilagođavan novim običajima. Ti Zakoni sa komentarima učenjaka su godinama kasnije zapisani i tako je nastao **Talmud.**

Jeošua je bio Mojsijev sledbenik i naslednik. On je uveo Narod Izraela u Obećanu zemlju nakon lutanja pustinjom i time završio veliko delo svog učitelja. Takođe je usmeno prenosio Zakone koje je Mojsije dobio od Boga.

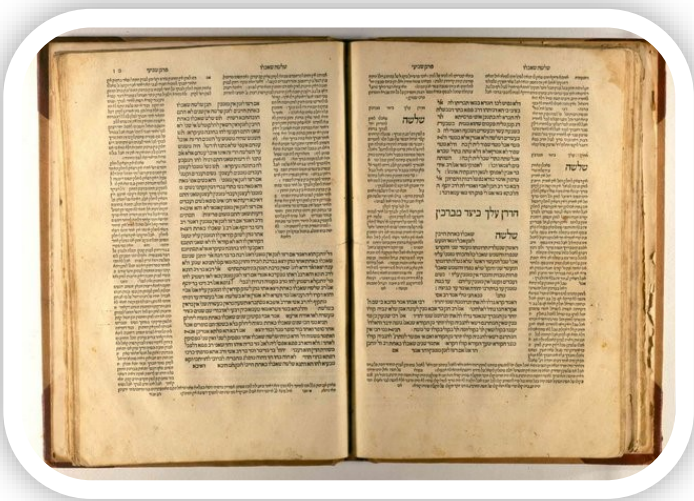
Talmud je zajednički naziv za **Mišnu** i **Gemaru**. *Mišna* je skup pojašnjenja zakona i propisa a *Gemara* sadrži kasnije komentare na Mišnu.

Jedna stranica Talmuda izgleda ovako:

The diagram shows a page from the Talmud with several labels and arrows pointing to specific parts of the text:

- Talmud**: A large red title at the top center.
- Komentari Rašijevih učenika**: Points to the left column of text.
- Komentari rabina Rašija - Šlomo Ben Jicak**: Points to the right column of text.
- Mišna**: Points to the central boxed text.
- Komentari na Majmonidesa**: Points to the left column of text.
- Komentari rabina Nisim Gaon**: Points to the left column of text.
- Gemara**: Points to the right column of text.

Ovaj usmeni zakon je ogroman po svom obimu, i kasnije je zapisan. Na ovom velikom poslu radilo je oko 2.500 rabina punih petsto godina, od 100. godine pre nove ere do 400. godina nove ere.

Sinagoga predstavlja građevinu ili prostor u kome se Jevreji okupljaju radi molitve ili drugih društvenih aktivnosti. Molitva se ne mora vršiti samo u prostoru sinagoge, ali kako je sinagoga obično centralno mesto okupljanja Jevreja, ona je i centralni prostor zajedničke molitve. Svaka sinagoga mora imati Toru a mogu se naći i drugi obredni predmeti i simboli karakteristični za jevrejsku tradiciju. Sinagoge mogu biti izgrađene na različite načine, a osim molitvi, u njima se mogu održavati i predavanja, kao i druge vrste aktivnosti ili druženja.

Sinagoga u Zrenjaninu
(Srušena je 1941.)

Sinagoga u Subotici

Sinagoga u Novom Sadu

Reč **rabin**, na hebrejskom jeziku znači „moj učitelj“. U jevrejskoj tradiciji rabin je učitelj koji vodi odrasle i decu kroz Toru, Talmud i druge tradicionalne i savremene jevrejske tekstove kroz razgovor, predavanja i druge obrazovne aktivnosti. Rabin služi kao duhovni vođa zajednice ili sinagoge.

OBOJI STRANICU PO ŽELJI

Šta su jevrejski simboli?

Jevrejski simboli su vidljivi i opipljivi religiozni objekti i imaju važnu ulogu u jevrejskom životu. Većina simbola u judaizmu služi za obavljanje tradicionalnih obreda. Ovde ćeš se upoznati sa njima.

Menora

predstavlja sedmokraki svećnjak. U Tori, u delu koji se zove „Izlazak“ piše da je Bog, kada je Mojsiju davao zakone na Sinajskoj gori, tačno opisao kako sedmokraki svećnjak, menorah, treba da izgleda. Od tog trenutka Menora postaje prvi jevrejski simbol. Bila je glavni simbol u šatoru tokom lutanja Jevreja po pustinji a kasnije ta ista menorah je bila postavljena u Hramu u Jerusalimu—mestu u kome su se odvijale religijske službe u staroj državi Izrael. Ta Menora je bila napravljena od zlata. Takođe predstavlja stvaranje sveta; šest krakova predstavljaju dane u nedelji a sedmi, centralni krak predstavlja Boga. Menora je simbol jevrejske tradicije i često je možemo naći u vidu ukrasnih predmeta i nakita. Danas se nalazi na grbu države Izrael.

Tora

je najsvetija knjiga od svih knjiga i spisa u judaizmu. Tekst Tore je podeljen u pet knjiga poznatijih po imenu Pet knjiga Mojsijevih. Tekst je ispisan na dugačkom, posebno pripremljenom pergamentu od životinjske kože i namotan je na drvene drške. Tora kada se ne čita, ogrnuta je svečanom tkaninom i u sinagogi stoji u posebnom delu u ormanu koji se zove Aron HaKodeš ili Sveti orman. Tora je pisana rukom i ne sadrži ni jednu grešku. Ako se slučajno ošteti, Tora se nikad ne cepa ili baca već se sahranjuje u posebnom delu jevrejskog groblja. Da bi se Tora pročitala od početka do kraja treba godinu dana. Međutim, Tora svake godine na isti dan počinje da se čita iz početka, iznova i iznova jer čitanje i učenje iz Tore simbolizuje da je Tora večna, da nema početak i kraj.

Jad

na hebrejskom jeziku znači ruka. Sam predmet predstavlja dekorativni pokazivač na čijem kraju se nalazi figurica ruke sa ispruženim kažiprstom. Taj pokazivač služi da se prati tekst dok se čita iz Tore jer se Tora ne sme dodirivati rukama. Jad je uglavnom napravljen od metala ili drveta.

Tfilin

predstavlja par crnih kožnih kutija sa kaiševima unutar kojih se nalaze pergamenti sa ispisanim rečima iz Tore. Tfilin se nosi prilikom jutarnje molitve i to tako što se jedan vezuje za ruku a drugi se stavlja iznad čela. Tfilin služi da podseti na reči Tore kao i da poveća koncentraciju na reči koje se izgovaraju

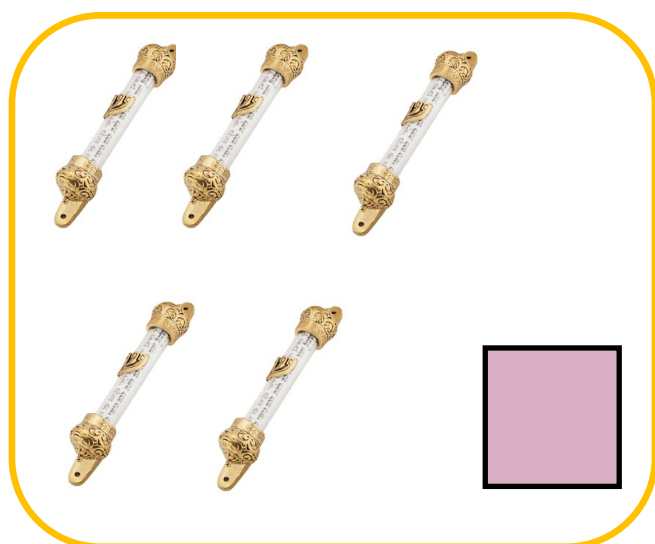
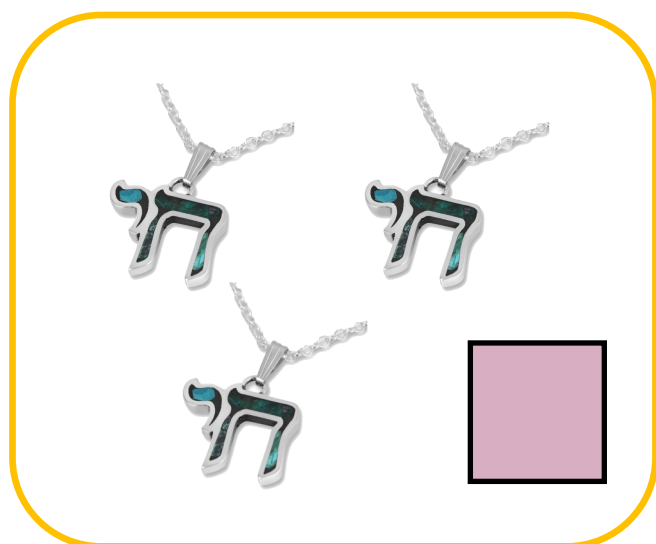
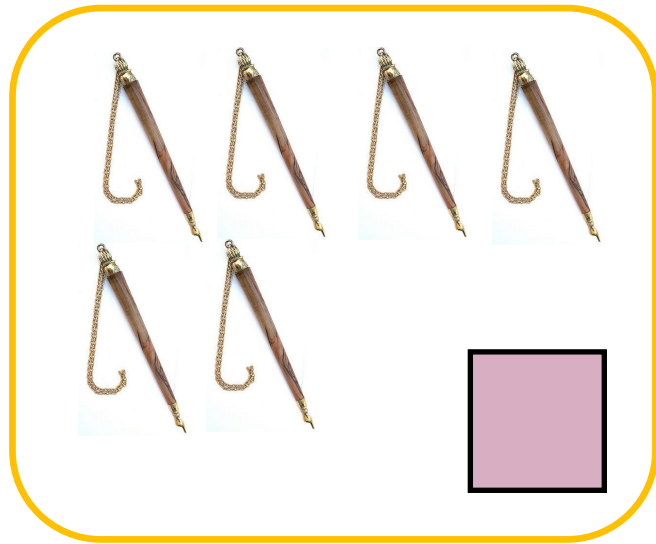
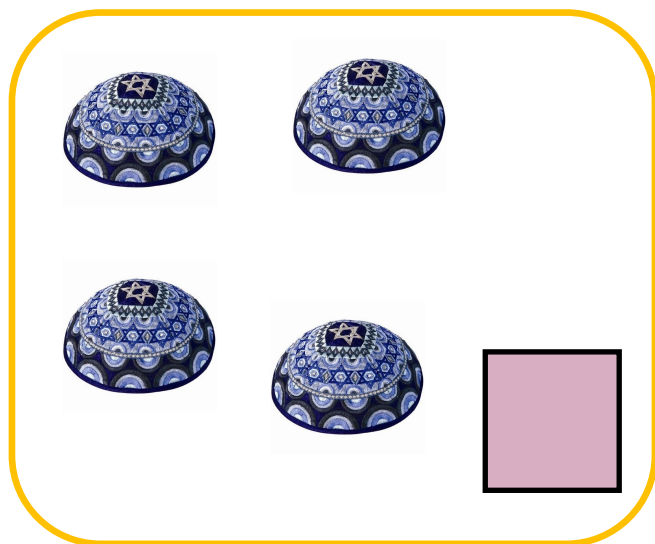

Mezusa

predstavlja ukrasnu kutijicu u kojoj stoji pergament sa ispisanim rečima iz Tore. Mezusa se postavlja ukoso na dovrtak vrata, kako na spoljašnjim tako i na unutrašnjim i označava kuće u kojima žive Jevreji. Kutija može biti napravljena od različitih materijala i može biti različitih veličina. Običaj je da se pri ulasku u prostoriju na kojim vratima mezusa stoji, da se dodirne rukom a zatim ruka poljubi.

Koliko ima simbola? Broj upiši u
ljubičasti kvadratić.

Reč **Kiduš** dolazi od hebrejske reči koja znači posvećivanje i u jevrejskoj tradiciji Kiduš je blagoslov nad vinom. Čaša u kojoj se sipa vino za praznike poput Šabata se zove čaša za Kiduš.

Ova čaša se posebno izrađuje i ukrašava različitim simbolima važnim za jevrejsku tradiciju. Kao simbol, čaša za Kiduš nas podseća na praznike i važne trenutke u jevrejskom životu.

Talit

predstavlja molitveni šal koji je tradicionalno bele boje sa plavim prugama. Talit se nosi prilikom jutarnje molitve tako što se ogrne preko ramena i preko garderobe. Talit je napravljen od platna a sa njegovih krajeva vise rese koje se zovu cicit i koje nas podsećaju 613 zapovesti iz Tore.

Kipa

je mala kapa koju nose Jevreji za vreme molitve, tokom učenja Tore, izgovaranja blagoslova, unutar sinagoge, a religiozni Jevreji je nose tokom celog dana. Može biti različite veličine sa različitim motivima. Nosi se na temenu glave i u tradicionalnim jevrejskim zajednicama nose je muškarci.

Reč **hamsa** dolazi od hebrejske reči hameš što znači pet. Hamsa izgleda kao otvorena šaka sa pet prstiju u čijoj sredini je često neki simbol poput Davidove zvezde. Hamsa je simbol zaštite koji se često nosi za sreću u vidu nakita ili priveska. Može biti ugravirana i na drugim predmetima kao i napravljena od različitih materijala.

Imenuj ove jevrejske simbole i pored napiši šta znaš o njima:

Davidova zvezda

ili Davidov štit (Magen David) je jedan od najčešćih simbola jevrejske kulture. Ime je dobila po kralju Davidu jer se verovalo da se taj simbol nalazio na štitu kralja Davida i njegove vojske. Ima oblik šestokrake zvezde. Davidova zvezda se danas kao simbol često sreće u sinagogama i na različitim predmetima vezanim za jevrejski život. Nosi se i u vidu nakita ili ukrasa. Nalazi se na zastavi države Izrael.

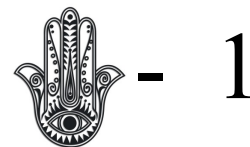
Haj

je simbol koji zapravo predstavlja reč – haj, što na hebrejskom jeziku znači život. Sam život ima veliku vrednost u jevrejskoj tradiciji i čuva se iznad svega. Haj kao simbol često se nosi u vidu nakita (recimo, priveska na ogrlici) ili je izrezbaren ili ugraviran na nekim drugim predmetima.

Svaki simbol ima svoju vrednost. Pokušaj da izračunaš zbir simbola:

 $+$ $+$ $=$	
 $+$ $+$ $=$	
 $+$ $+$ $=$	

VREDNOSTI SIMBOLA SU:

Šofar

predstavlja trubu izrađenu od roga ovna. Zvuk šofara se može čuti u sinagogama širom sveta kada se obeležavaju praznici

Roš Hašana i Jom Kipur.

Roš Hašana je jevrejska nova godina.

Slavi se prvog i drugog meseca Tišrija. Po kalendaru koji je nama poznat Roš Hašana pada u jesen, obično tokom septembra ili oktobra.

Na hebrejskom jeziku Roš Hašana znači „glava godine“. Za razliku od Nove godine koju mi poznajemo i proslavljamo u slavlju i veselju, jevrejska Nova godina, Roš Hašana se proslavlja u drugačijoj atmosferi—provodi se vreme u razmišljanju kakvi smo bili u prošloj godini i na koji način možemo biti bolji u godini koja dolazi. Običaj je da se za Roš Hašana u sinagogi tokom molitve čuje zvuk Šofara nekoliko puta koji treba da nas podseti da razmišljamo o našim postupcima.

Od svih praznika koji su nama poznati, Jom Kipur je najozbiljniji. U prevodu sa hebrejskog jezika znači „Dan pokajanja“. Jom Kipur se obeležava deset dana nakon praznika Roš Hašana. Jom Kipur je vreme kada se posti i ne jede se i ne pije 25 sati. Postimo jer tog dana treba da mislimo na svoja prošla i buduća dela tako što ćemo se uzdržavati svega što nam čini zadovoljstvo. Jom Kipur se provodi u molitvi i on je praznik pomirenja, pokajanja i praštanja. Dani između Roš Hašana i Jom Kipura se nazivaju „Dani Božanskog suda“ jer tih deset dana, između ova dva praznika, razmišljamo o svojim postupcima i od Boga i ljudi tražimo oprost kako bismo bili upisani u knjigu života. Jom Kipura se završava zvukom Šofara što označava zatvaranje knjige života i početak novog godišnjeg ciklusa uz najbolje nade za uspešnu godinu.

Poveži simbole sa nazivom:

TORA
MENORA
HAMSA
JAD
KIPA
ŠOFAR
ČAŠA ZA KIDUŠ
HANUKIJA
HAJ
TALIT
TEFILIN
DAVIDOVA ZVEZDA
MEZUZA

Hanukija predstavlja svećnjak čije se sveće pale tokom osmodnevnog praznika Hanuka. Hanuka je praznik svetlosti i seća nas na čudo kada je svetlost sveće u jerusalimskom Hramu umesto jedan dan, gorelo čitavih osam dana i osam noći.

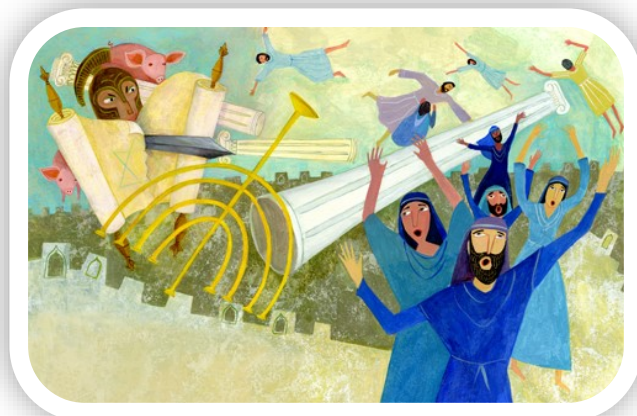

Za vreme Hanuke, koja najčešće pada u decembru, svake večeri se pali po jedna sveća više. Srednja sveća, deveti, centralni krak, se korist samo kao pomoćna sveća za paljenje.

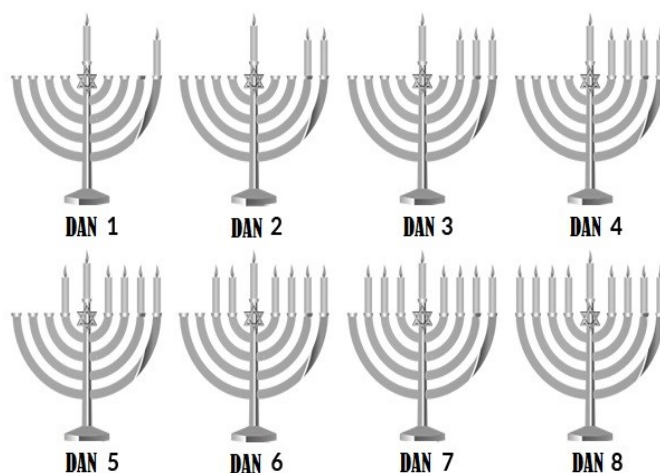
Praznik Hanuka se slavi 25. kisleva po jevrejskom kalendaru a naziva se još i praznikom svetlosti. Najpoznatiji običaj vezan za ovaj praznik jeste paljenje sveća na osmokrakom svećnjaku. Taj svećnjak se zove Hanukija.

Hanukija se obično stavlja pored prozora jer se na taj način opisuje čudo koje je vezano za ovaj praznik a odnosi se na vreme kada je u Jerusalimu postojao Hram koji je srušen zajedno sa svim zalihama ulja osim jedne male činije. To malo ulja na Menori je umesto očekivanog jednog dana gorelo čitavih osam dana.

Sveće na hanukiji se ređaju sa desne na levu stranu, a pale se u suprotnom smeru, sa leve na desnu. Kada ih poređate, prvo palite pomoćnu sveću, koja se zove šamaš, a onda njom i sve ostale. Tokom paljenja svećica, tradicionalno se izgovaraju blagoslovi i peva stara pesma “Hanerot Halalu“, a potom pesma „Maoz Cur“.

Paljenje svećica treba obavljati blizu prozora ili vrata, kako bi se svima oglasilo čudi koje se tada dogodilo.

U toku trajanja praznika Hanuka tradicija je jesti stvari pržene u dubokom ulju . Najpoznatije su krofne, koje se na hebrejskom jeziku zovu sufganiot i posebne vrste palačinki od krompira zvane latkes.

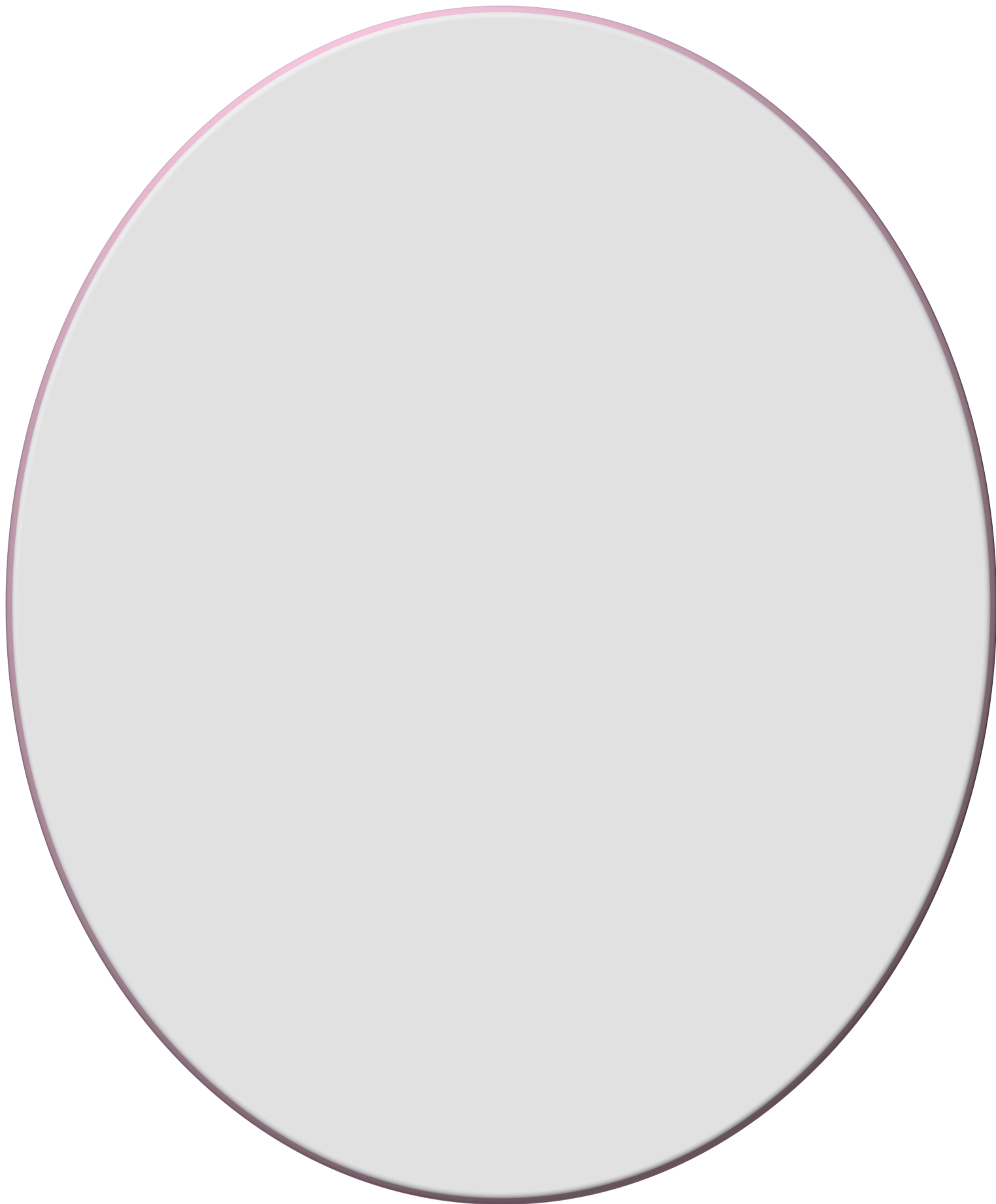

IGRA MEMORIJE

Iseci svaku sliku onako kako je označeno na prvoj, i napravi svoju igru memorije!

Nacrtaj simbol koji ti se najviše svideo

**JEVREJSKI
SIMBOLI**